

REGIONÁLNY ÚRAD VEREJNÉHO ZDRAVOTNÍCTVA
so sídlom v Banskej Bystrici, Cesta k nemocnici 1, PSČ 975 56

V Banskej Bystrici, dňa: 10.2.2017

**NÁRODNÉ REFERENČNÉ CENTRUM PRE HODNOTENIE
EXPOZÍCIE A ZDRAVOTNÉHO RIZIKA**

Výročná správa NRC za rok 2016

doc. MUDr. Eleonóra Fabiánová, PhD.
vedúca NRC

**NÁRODNÉ REFERENČNÉ CENTRUM
PRE HODNOTENIE OSOBNÉJ EXPOZÍCIE A ZDRAVOTNÉHO RIZIKA**

NÁRODNÉ REFERENČNÉ CENTRUM PRE HODNOTENIE OSOBNÉJ EXPOZÍCIE A ZDRAVOTNÉHO RIZIKA

1. **Národné referenčné centrum (NRC)** – zriadené rozhodnutím Ministerstva zdravotníctva SR č. 566/97 – 1 dňa 3.3.1997 v Štátnom zdravotnom ústave a v súčasnosti **Regionálnom úrade verejného zdravotníctva v Banskej Bystrici** (RÚVZ) s účinnosťou od 15.3.1997.

2. **Personálne obsadenie a zmeny v roku 2016:** Na plnení činností NRC sa podieľali časťou svojej náplne práce na RÚVZ priebežne 1 lekárka; podľa riešenej problematiky spolupracovali 1 lekárka, 1 verejná zdravotníčka, 1 diplomovaná asistentka hygieny a epidemiológie.

Vedúca NRC	Vzdelanie	Pracovné zaradenie	Špecializácia a ďalšia odbornosť vo VZ
Od 1.5. 2014 Fabiánová Eleonóra, doc. MUDr., PhD. (úväzok na RÚVZ O,4)	Lekárska fakulta UK Praha; LF KU Bratislava; FVZ SZU Bratislava	odd. preventívneho pracovného lekárstva a toxikológie	nadstavbová špecializácia v hygiene práce a PL, VŠ štúdium III. stupňa ; habilitácia vo verejnom zdravotníctve
Spolupracujúci členovia NRC			
Kvetoslava Koppová, doc. MUDr., PhD.	Lekárska fakulta UK Praha; FZS TU Trnava; FVZ SZU Bratislava	vedúca odboru hygieny	nadstavbová špecializácia z hygieny ŽP; VŠ III. stupňa; habilitácia vo verejnom zdravotníctve
Andrea Žiarovská RNDr.	Fakulta verejného zdravotníctva Trnava	odd. preventívneho pracovného lekárstva a toxikológie (odd.PPLaT)	preventívne pracovné lekárstvo; rigorózna skúška
Jarmila Beláková, MUDr.	Lekárska fakulta UK Praha	Vedúca oddelenia PPLaT	nadstavbová špecializácia v hygiene práce a PL
Dagmar Knoppová	Stredná zdravotnícka škola Nitra	odd. PPLaT	DAHE

2. Odborná činnosť

Toto pracovisko bolo od svojho vzniku zamerané na plnenie týchto úloh:

- identifikácia nebezpečných chemických faktorov, osobitne karcinogénov, mutagénov a reprodukčno-toxických látok **v pracovnom prostredí a v zložkách životného prostredia** (vonkajšie ovzdušie – imisie, vnútorné ovzdušie budov, pitná voda),
- hodnotenie **reálnej expozície a miery rizika** z týchto faktorov pre usmerňovanie prijímania preventívnych opatrení podľa zákona č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravotníctva,
- spolupráca s **Centrom pre chemických látky a prípravky (Centrum)** v oblasti hodnotenia zdravotných rizík chemických látok na život a zdravie ľudí podľa zákona č. 67/2010 Z. z., o podmienkach uvedenia chemických látok a chemických zmesí na trh (chemický zákon); poskytuje Centru odborné stanoviská, informácie a expertízy, ktoré má k dispozícii. V roku 2016 neboli z CCHLP požiadavky na spoluprácu.
- príprava a **implementácia legislatívy EÚ** do právneho systému SR, vrátane limitov a metód na hodnotenie a kontrolu zdravotných rizík z **chemických faktorov v pracovnom prostredí a v biologickom materiáli** ,
- zavádzanie nových metód na odber a analýzu vzoriek pracovného ovzdušia a biologického materiálu do praxe v súlade s novou legislatívou a normami,

- spolupráca na **medzinárodných epidemiologických a toxikologických štúdiách** hodnotenia zdravotných rizík vznikajúcich pri expozícii nebezpečným faktorom v pracovnom a životnom prostredí,
- spolupráca so slovenským zastupiteľstvom pri EÚ v Bruseli pred a počas **predsedníctva Slovenska v Rade EÚ** pri príprave a prijímaní smerníc EÚ, ktoré sa týkali ochrany zdravia pred rizikami z expozície karcinogénom a mutagénom pri práci
- príprava odborných podkladov na ochranu zdravia pre rozhodovanie hlavného hygienika SR z hľadiska uplatňovania jednotnej politiky štátu na úseku verejného zdravotníctva,
- spolupráca s ÚVZ SR a odborné usmerňovanie RÚVZ v SR, spolupráca s odbornými pracoviskami (inštitúciami) doma i v zahraničí, účasť na školeniach, seminároch,
- **výchova a vzdelávanie** študentov, zamestnávateľov a zástupcov zamestnancov v podnikateľskej sfére, štátnej a verejnej správe i odborových organizáciách v problematike hodnotenia expozície a zdravotných rizík.

2.1. Expertízna činnosť

Spolupráca s príslušnými inštitúciami v EÚ a v SR

Ťažisko spolupráce bolo s ÚVZSR a RÚVZ v SR, ďalej s orgánmi a inštitúciami Európskej komisie a Rady EÚ, s orgánmi členských štátov EÚ. V roku 2016 sa zamerala činnosť NRC najmä na aspekty prevencie expozície pracovníkov a obyvateľov chemickým látkam a na zdravotné riziká z expozície chemickým faktorom, najmä karcinogénom pri práci v súlade s legislatívne stanovenými kompetenciami orgánov verejného zdravotníctva.

Príprava legislatívy na úrovni EÚ

Celospoločensky významná a časovo i odborne náročná bola práca odbornej pracovníčky RÚVZ v B. Bystrici ako experta na ochranu zdravia pri práci na základe menovania MZ SR počas predsedníctva Slovenskej republiky v Rade Európskej únie.

- Ťažiskom práce expertky bola spolupráca so Slovenským zastupiteľstvom pri EÚ v Bruseli na **príprave Smernice európskeho parlamentu a Rady EÚ, ktorou sa mení smernica 2004/37/ES o ochrane pracovníkov pred rizikami z vystavenia účinkom karcinogénov alebo mutagénov pri práci** (dokument 2016/0130 (COD)) a spolupráca s MZ SR, ÚVZ SR pri pripomienkovom konaní k návrhu tejto smernice v SR. Novelou sa navrhuje prijatie nových limitov expozície pre 13 karcinogénnych faktorov a mutagénnych faktorov a rozširuje sa zoznam procesov s rizikom chemickej karcinogenity o prácu, pri ktorej dochádza k vystaveniu účinkom respirabilného prachu kryštalického kremeňa vznikajúceho pracovným procesom. Súčasťou návrhu je aj nové znenie úvodnej dôvodovej časti smernice. Práca si vyžiadala analýzu toxikologických údajov, rozbor podkladov zo správy EÚ o hodnotení dopadov prijatia smernice podľa jednotlivých karcinogénov a mutagénov, terminologické úpravy a úpravy prekladov textu z angličtiny do slovenčiny, analýzu postojov a návrhov zmien z 28 členských štátov EÚ. Návrh je postúpený Európskemu parlamentu k schvaľovaciemu konaniu. Súčasťou práce bola účasť a práca na štyroch zasadnutiach pracovnej skupiny pre sociálne otázky pri Rade EÚ v Bruseli (SQWG) a na rokovaní s pracovníkmi Európskej komisie v tejto veci.
- Ďalšou úlohou bola aj odborná analýza **pripravovaného návrhu smerníc o nových limitoch ďalších karcinogénov** (celkom sú pripravené návrhy limitov pre 50 karcinogénnych faktorov).
- Počas predsedníctva SR v Rade EÚ sa začalo aj prerokovávanie **návrhu Smernice EÚ, ktorou sa ustanovuje štvrtý zoznam indikatívnych limitov expozície chemickým faktorom pri práci podľa Smernice 98/24/EC** a doplnujúci Smernicu

91/322/EEC, Smernice 2000/39/EC a 2009/161/EÚ. Tento návrh si vyžiadal odbornú analýzu a prípravu podkladov na rokovania počas predsedníctva SR v rade .

Ďalšou oblasťou konania expertky počas predsedníctva SR v EÚ bola aktívna práca v **Poradnom výbore pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci (ACSHW)**. Činnosť bola koordinovaná s MPSVaR, t.j. gestorským rezortom agendy bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci počas predsedníctva SR v Rade EÚ a s reprezentantmi riaditeľstva pre zamestnanosť, z odboru pre Hygienu práce a bezpečnosť pri práci Komisie EÚ. Práca expertky predstavovala analýzu dokumentov, prípravu odborných podkladov na rokovania predsedníctva, pracovnej skupiny vládnych reprezentantov a na plenárne zasadnutie ACSHW; ďalej úzkú komunikáciu a spoluprácu s riadnou členkou ACSHW zastupujúcou vládu SR a so zástupcom Slovenského zastupiteľstva pri EÚ počas predsedania SR na rokovaniach ACSHW a rokovaniach s Komisiou EÚ v druhom polroku 2016. Súčasťou bola priama účasť a práca na zasadnutiach, rokovaniach a prípravných a poradných stretnutiach v Luxemburgu.

Činnosť v oblasti prípravy legislatívy v SR

- Účasť určených zamestnancov RÚVZ v B. Bystrici a spolupráca s ÚVZ SR a MZ SR na príprave **novely zákona 355/2007 Z.z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia**, ktorou sa novelizuje najmä problematika ochrany zdravia pri práci v časti týkajúcej sa:
 - odbornej spôsobilosti na prácu s veľmi toxickými a toxickými látkami a zmesami; na prácu s dezinfekčnými prípravkami na profesionálne použitie a na prácu s prípravkami na reguláciu živočíšnych škodcov na profesionálne použitie;
 - posudkovej činnosti orgánov verejného zdravotníctva podľa § 13 zákona;
 - povinností zamestnávateľa pri ochrane zdravia pri práci a problematiky pracovnej zdravotnej služby.
- Spolupráca určených zamestnancov RÚVZ v B. Bystrici s ÚVZ SR v rámci pracovnej skupiny menovanej HH SR na príprave novelizácie **vyhl. MZ SR č. 542/2007 Z.z.** o ochrane zdravia pred fyzickou záťažou, psychickou pracovnou záťažou a senzorickou záťažou pri práci. Spolupráca s NRC v Prievidzi a s ÚVZ SR pri príprave pilotnej štúdie na overenie navrhutej indexovej metódy hodnotenia fyzickej záťaže do pripravovanej novelizácie vyhlášky MZ SR.
 - Spolupráca určených zamestnancov RÚVZ v B. Bystrici na príprave **novely vyhlášky MZ SR č. 544/2007 Z.z.** o podrobnostiach o ochrane zdravia pred záťažou teplom a chladom pri práci Práca ukončená vypracovaním **novej vyhlášky MZ SR č. 99/2016** o podrobnostiach o ochrane zdravia pred záťažou teplom a chladom pri práci.
 - Vypracovanie stanovísk odbornými zamestnancami RÚVZ v B. Bystrici a spolupráca s ÚVZ SR na príprave **vyhlášky MZ SR č. 98/2016 Z.z.**, ktorou sa mení a dopĺňa vyhláška MZ SR č. 448/2007 Z. z. o **podrobnostiach o faktoroch práce a pracovného prostredia vo vzťahu ku kategorizácii prác z hľadiska zdravotných rizík** a o náležitostiach návrhu na zaradenie prác do kategórií. Novelizácia sa týkala najmä **zosúladenia novej vyhlášky MZ SR č. 99/2016 Z. z.** o podrobnostiach o **ochrane zdravia pred záťažou teplom a chladom pri práci** s kritériami na určenie kategórie práce pri záťaži teplom a záťaži chladom pri práci. V nadväznosti na nariadenie vlády SR č. 209/2016 Z. z. minimálnych zdravotných a bezpečnostných požiadavkách na ochranu zdravia zamestnancov pred rizikami súvisiacimi s expozíciou elektromagnetickému sa upravili aj kritériá na určenie kategórie prác podľa expozície elektromagnetickému poľu pri práci.

2. 2 Metodická činnosť

Boli vypracovávané stanoviská a poskytované písomné i ústne konzultácie a poradenstvo.

Spolupráca s ÚVZ SR pri vypracovávaní **odborných materiálov, analýz a odborných stanovísk:**

- K programu REFIT – t.j. návrhu úprav regulácií EÚ. - Stanovisko k návrhu nemeckej obchodnej komory a priemyslu na zjednodušenie legislatívy v oblasti práce s chemickými faktormi prehodnotením požiadaviek Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady REACH a legislatívy „OSH“ - t.j. z oblasti ochrany zdravia pri práci. Vypracovanie odpovedí do tabuľky REFIT .
- Odborné stanovisko k problematike boritanov pre RÚVZ v Žiari nad Hronom; k problematike zvýšenej záťaže organizmu ortuťou pre RÚVZ v Prešove;
- Odborné stanovisko k prevádzkovému poriadku pre prácu s chemickými faktormi;
- Odborné stanovisko k problematike uplatňovania limitov expozície z iných členských štátov v EÚ;
- Odborné stanovisko a komunikovanie k podaniu o problematike internetového predaja peptidov a ďalších farmakologicky významných chemických látok na deklarovný vedecký výskum fyzickým osobám v rozpore so zákonom o lieku a reguláciami umiestňovania výrobkov na trh v SR a v EÚ.
- Odborné stanovisko k povinnosti poskytovať Karty bezpečnostných údajov chemických látok a zmesí (legislatívy platná v EÚ).
- Vyjadrenie či pri manipulácii s pohonnými hmotami (benzín, nafta a pod.) , ktoré sú klasifikované ako karcinogény a mutagény je povinný zamestnávateľ požiadať podľa §13 ods.4 písm. i) zákon č. 355/2007 Z.z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia o súhlas na činnosti spojené s manipuláciou, skladovaním, prepravou chemických karcinogénov a mutagénov na pracovisku.
- Odborné stanovisko ku klasifikácii benzínu ; formaldehydu. .
- Odborné stanovisko k používaniu a zdravotným rizikám polyfluorovaných zlúčenín (PFC) a ftalátov.
- Odborné stanovisko k odstraňovaniu krytiny s obsahom azbestu.
- Odborné stanovisko k cigaretovému dymu pri práci.
- Aktívna práca na príprave predsedníctva SR v Rade Európskej únie formou práce odborného experta v oblasti ochrany zdravia pri práci. Príprava odborných stanovísk a konzultácie pre ÚVZ SR, pre MZ SR, pre stále zastupiteľstvo SR pri EÚ v Bruseli. Stanovisko k príprave návrhu novelizácie smernice 2004/37/ES o ochrane pracovníkov pred rizikami z vystavenia účinkom karcinogénov a mutagénov pri práci. Stanovisko k návrhu riadneho predbežného stanoviska SR k tomuto návrhu smernice EÚ. Stanovisko k odborným prekladom z angličtiny, k terminológii technických výrazov. Odborné stanovisko k dokumentom súvisiacim s prípravou novej smernice.
- Odborné stanovisko k správe o hodnotení dopadov prijatia navrhovanej smernice; vypracovanie odpovedí do dotazníka Komisie EÚ k tejto správe.
- Odborná analýza a stanovisko k návrhu nových limitov expozície pre 13 chemických karcinogénnych a mutagénnych faktorov a k zaradeniu nového procesu – „ Práca, pri ktorej dochádza k vystaveniu účinkom respirabilného prachu oxidu kremičitého vznikajúceho pracovným procesom“ do prílohy I smernice 2004/37/ES o procesoch s rizikom chemickej karcinogenity.
- Odborné stanovisko k navrhnutým limitom pre karcinogénne faktory:
 - prach z tvrdého dreva; - benzén; - monomér vinylchloridu; - 1,2 epoxypropán; - 1,3 – butadién; - 2- nitropropán; - akrylamid; - zlúčeniny šesťmocného chrómu; - etylénoxid;
 - o- toluidín; - ohňovzdorné keramické vlákna; - prach s obsahom kryštalického oxidu kremičitého; - brómetylén; - hydrazín.

Iné odborné aktivity

Poskytovanie **informácií, stanovísk a odborných usmernení** pre fyzické a právnické osoby, orgány štátnej správy a RÚVZ v SR k problematike uplatňovania najmä chemickej legislatívy v praxi, k toxikológii a limitom chemických látok, ku klasifikácii, označovaní a balení chemických látok a zmesí podľa novej chemickej legislatívy a v problematike ochrany zdravia pri práci.

2.3 Epidemiologický dohľad . - Riešené epidemiologické štúdie nádorov.

- Spolupráca na výstupoch pilotnej štúdie „**Biomonitoring u ľudí v Európe**“ - grant EÚ (COPHES, DEMOCOPHES). Účast' na prípravnej konferencii k začatiu európskeho projektu **HB4EU** t.j. humánneho biomonitoringu v celej EÚ (viac ako 100 inštitúcií).
- Spolupráca s IARC/SZO na spracovávaní a publikovaní poznatkov epidemiologických štúdií nádorov (pľúc, hlavy, krku, pankreasu, obličiek) v pracovných skupinách INHANCE, ILCOO, Synergy, PANC4.
- Práca na projekte **Geneticko - epidemiologická štúdia rakoviny močového mechúra** podporeného vedeckou radou MZ SR a grantom MZ SR pod reg.č. 2012/67- RÚVZBB -5. Spolupráca s FNsP F.D.R. v B. Bystrici. Spoluriešiteľ ÚVZ SR a príslušné klinické pracoviská. Ukončenie štúdie.
- Vypracovanie záverečnej správy štúdie a jej predloženie na MZ SR.
- Vypracovanie monografie „ Možnossti prevencie rakoviny močového mechúra“ a distribúcia riešiteľom štúdie a všetkým RÚVZ v SR.

3. Členstvo a zastupovanie v pracovných skupinách a výboroch HH SR, ÚVZ SR a v medzinárodných komisiách EK EÚ

- Činnosť hlavnej odborníčky hlavného hygienika SR pre odbor preventívneho pracovného lekárstva a toxikológie (OPPLaT) na odbornom a metodickom vedení odborov RÚVZ v SR.
- Práca v poradnom zbore HH SR pre pracovnú zdravotnú službu
- Práca v pracovnej skupine MZ SR na prípravu náplní lekárskeho preventívneho prehliadok vo vzťahu k práci.

Organizovanie celoslovenských odborných podujatí za jednotlivé odbory RÚVZ:

- Odborná spolupráca na príprave a vedení celoslovenskej porady OPPLaT RÚVZ v SR, ktorá sa konala 18. a 19.mája 2016 na RÚVZ v Liptovskom Mikuláši. Vybrané prezentácie sú pripravené do Informačného Bulletinu HH SR.
- Organizovanie a odborné zabezpečenie poradného zboru hlavnej odborníčky HH SR pre oddelenie preventívneho pracovného lekárstva a toxikológie 3x (14.4.2015; 20.5.2015; 13. 10.2016).
- Príprava obsahového zamerania programov a projektov úradov verejného zdravotníctva v SR na rok 2016 a ďalšie roky v kontexte s programom EÚ – OSHA v oblasti zdravia pri práci.
- Práca v **Poradnom výbore pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci** pri Komisii EÚ (ACSH) v úlohe experta . a rokovania v Luxemburgu.
- Práca v celoslovenskej komisii na posudzovanie chorôb z povolania pri MZ SR - 4x Rokovania na MZ SR.
- Práca vo výbore Spoločnosti pracovného lekárstva SLS a výbore Spoločnosti hygienikov SLS
- Práca v poradom orgáne HHSR a GR NIP. - Uplatňovanie novej **konceptie BOZP v spolupráci s ÚVZ SR a NIP Košice** s využitím poznatkov spracovaných v hodnotiacej

správe k systému kontroly bezpečnosti a zdravia pri práci pre SLIC (výbor vrchných inšpektorov práce) Komisie EÚ a práca v pracovnej skupine NIP a UVZ SR v rámci dohody o spolupráci medzi HH SR a GR NIP .

4. Vedecká činnosť, spolupráca vysokými školami, s vedeckými radami

- Spolupráca s vedeckou radou SZU FVZ a FZ Bratislava, s Katedrou verejného zdravotníctva na Fakulte zdravotníctva KU Ružomberok; - oponentúra diplomových prác v bakalárskom a magisterskom štúdiu vo verejnom zdravotníctve, účasť na habilitačných konaniach a dizertačných skúškach, na obhajobách v bakalárskom a magisterskom štúdiu vo verejnom zdravotníctve, vedenie a školenie 2 doktorandov a cirkulujúcich lekárov v príprave na špecializačnú skúšku v odbore pracovné lekárstvo.
- Spolupráca s FVZ SZU Bratislava a FZ SZU v Banskej Bystrici, FZ JLF KU Martin, Fakultou zdravotníctva KU Ružomberok formou účasti na pregraduálnej a postgraduálnej výchove zabezpečením prednášok a cvičení (výuka najmä v čase osobného voľna zamestnancov RÚVZ)..
- Členstvo vo Vedeckej rade Fakulty verejného zdravotníctva Slovenskej zdravotníckej univerzity v Bratislave (doc. MUDr.Koppová, K. PhD);
- Práca v pracovných skupinách ÚVZ SR k aktuálnej problematike v jednotlivých odboroch (doc. MUDr. Fabiánová , PhD, doc. MUDr. Koppová, K. PhD)

5. Zahraničné služobné cesty

Zahraničné cesty v roku 2016 súviseli so slovenským predsedníctvom v rade EÚ v druhom polroku 2016. Pracovníčka odboru, vedúca NRC pre hodnotenie expozície a zdravotného rizika pôsobila ako odborný expert pre stále zastupiteľstvo SR pri EÚ v oblasti ochrany zdravia pri práci.

- Išlo o aktivity v rámci Pracovnej skupiny pre sociálne otázky (SQWP) pri Rade EÚ týkajúce sa novelizácie Smernice EÚ o ochrane pracovníkov pred rizikami z vystavenia účinkom karcinogénov a mutagénov. Celkom sa zúčastnila na 4 zasadnutiach SQWP a rokovaníach s reprezentantmi Komisie EÚ v Bruseli, v Belgicku. Celkom to boli 4 zahraničné pracovné cesty , ktoré sa realizovali v dňoch: 26.5.-27.5. 2016 ; 5.6.-6.6. 2016; 10.7.- 11.7.2016 ; 11.9.- 12.9. 2016.

- Druhý okruh aktivít sa týkal aktívnej práce v Poradnom výbore pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci pri Komisii EÚ (ACSHW). Celkom boli dve cesty do Luxembourgu, Luxembursko. Cesty sa realizovali v dňoch: 27.9.- 28.9.2016 ; 27.11.- 30.11.2016.

- V rámci predsedníctva SR v rade EÚ sa konala slávnostná konferencia pri začatí plnenia úloh celoeurópskeho humánneho biomonitoringu zaťaženia chemickými škodlivinami zo životného prostredia - HBM4EÚ, kde participuje aj RÚVZ v B. Bystrici. Cesta sa realizovala 7.12.- 9.12. 2016; Brusel, Belgicko.

6. Prednášky a vedecké a odborné publikácie

1. **Eleonóra Fabiánová** a kolektív: Možnosti prevencie rakoviny močového mechúra. - Banská Bystrica : PRO. 2016.- 100 s. – ISBN 978-80-89057-63-4.
2. **Eleonóra Fabiánová**. Hodnotenie pracovnej expozície pri nádorových ochoreniach In: Životné podmienky a zdravie. Zborník vedeckých prác . Editori - Jana Jurkovičová , Zuzana Štefániková .Bratislava: Úrad verejného zdravotníctva Slovenskej republiky; Slovenská spoločnosť hygienikov SLS Ústav hygieny Lekárskej fakulty UK Bratislava . 2016. str. 200- 208. ISBN 978-80-7159-225-9. EAN 9788071592259.

3. Cyril Klement a kolektív (E. Fabiánová – spoluautor):: Verejné zdravotníctvo a jeho história v banskobystrickom regióne v kontexte Slovenska - Banská Bystrica : PRO, 2016 - 456 s. – ISBN 978-80-89057-61-0
4. Cyril Klement a kolektív (E. Fabiánová – spoluautor) : Slovensko-anglická terminológia verejného zdravotníctva I Slovak-English Terminology of Public Health I. - Banská Bystrica : PRO, 2016 - 384 s. – ISBN 978-80-89057-60-3
5. Corina Lesseur, Brenda Diergaard, Andrew F Olshan, Victor Wünsch-Filho, Andrew R Ness, Geoffrey Liu, Martin Lacko, José Eluf-Neto, Silvia Franceschi, Pagona Lagiou, Gary J Macfarlane, Lorenzo Richiardi, Stefania Boccia, Jerry Polesel, Kristina Kjaerheim, David Zaridze, Mattias Johansson, Ana M Menezes, Maria Paula Curado, Max Robinson, Wolfgang Ahrens, Cristina Canova, Ariana Znaor, Xavier Castellsagué, David I Conway, Ivana Holcátová, Dana Mates, Marta Vilensky, Claire M Healy, Neonila Szeszenia-Dąbrowska, **Eleonóra Fabiánová**, Jolanta Lissowska, Jennifer R Grandis, Mark C Weissler, Eloiza H Tajara, Fabio D Nunes, Marcos B de Carvalho, Steve Thomas, Rayjean J Hung, Wilbert H M Peters, Rolando Herrero, Gabriella Cadoni, H Bas Bueno-de-Mesquita, Annika Steffen, Antonio Agudo, Oxana Shangina, Xiangjun Xiao, Valérie Gaborieau, Amélie Chabrier, Devasena Anantharaman, Paolo Boffetta, Christopher I Amos, James D McKay, Paul Brennan. Genome-wide association analyses identify new susceptibility loci for oral cavity and pharyngeal cancer. In: Nat Genet 2016 Dec 17;48(12): pp. 1544-1550. Epub 2016 Oct 17.
6. Carolina Bigert, Per Gustavsson, Kurt Straif, Dirk Taeger, Beate Pesch, Benjamin Kendzia, Joachim Schüz, Isabelle Stücker, Florence Guida, Irene Brüske, Heinz-Erich Wichmann, Angela C Pesatori, Maria Teresa Landi, Neil Caporaso, Lap Ah Tse, Ignatius Tak-Sun Yu, Jack Siemiatycki, Jérôme Lavoué, Lorenzo Richiardi, Dario Mirabelli, Lorenzo Simonato, Karl-Heinz Jöckel, Wolfgang Ahrens, Hermann Pohlabein, Adonina Tardón, David Zaridze, John K Field, Andrea 't Mannetje, Neil Pearce, John McLaughlin, Paul Demers, Neonila Szeszenia-Dąbrowska, Jolanta Lissowska, Peter Rudnai, **Eleonora Fabianova**, Rodica Stanescu Dumitru, Vladimir Bencko, Lenka Foretova, Vladimir Janout, Paolo Boffetta, Susan Peters, Roel Vermeulen, Hans Kromhout, Thomas Brüning, Ann C Olsson. Lung Cancer Among Firefighters: Smoking-Adjusted Risk Estimates in a Pooled Analysis of Case-Control Studies. In: J Occup Environ Med 2016 Nov;58(11): pp. 1137-1143.
7. Thomas Behrens, Isabelle Groß, Jack Siemiatycki, David I Conway, Ann Olsson, Isabelle Stücker, Florence Guida, Karl-Heinz Jöckel, Hermann Pohlabein, Wolfgang Ahrens, Irene Brüske, Heinz-Erich Wichmann, Per Gustavsson, Dario Consonni, Franco Merletti, Lorenzo Richiardi, Lorenzo Simonato, Cristina Fortes, Marie-Elise Parent, John McLaughlin, Paul Demers, Maria Teresa Landi, Neil Caporaso, David Zaridze, Neonila Szeszenia-Dąbrowska, Peter Rudnai, Jolanta Lissowska, **Eleonora Fabianova**, Adonina Tardón, John K Field, Rodica Stanescu Dumitru, Vladimir Bencko, Lenka Foretova, Vladimir Janout, Hans Kromhout, Roel Vermeulen, Paolo Boffetta, Kurt Straif, Joachim Schüz, Jan Hovanec, Benjamin Kendzia, Beate Pesch, Thomas Brüning. Occupational prestige, social mobility and the association with lung cancer in men. In: BMC Cancer 2016 Jul 7;16:395. Epub 2016 Jul 7.

8. Julien Berthiller, Kurt Straif, Antonio Agudo, Wolfgang Ahrens, Alexandre Bezerra Dos Santos, Stefania Boccia, Gabriella Cadoni, Cristina Canova, Xavier Castellsague, Chu Chen, David Conway, Maria Paula Curado, Luigino Dal Maso, Alexander W Daudt, Eleonora Fabianova, Leticia Fernandez, Silvia Franceschi, Erica E Fukuyama, Richard B Hayes, Claire Healy, Rolando Herrero, Ivana Holcatova, Karl Kelsey, Kristina Kjaerheim, Sergio Koifman, Pagona Lagiou, Carlo La Vecchia, Philip Lazarus, Fabio Levi, Jolanta Lissowska, Tatiana Macfarlane, Dana Mates, Michael McClean, Ana Menezes, Franco Merletti, Hal Morgenstern, Joshua Muscat, Andrew F Olshan, Mark Purdue, Heribert Ramroth, Peter Rudnai, Stephen M Schwartz, Diego Serraino, Oxana Shangina, Elaine Smith, Erich M Sturgis, Neonila Szeszenia-Dabrowska, Peter Thomson, Thomas L Vaughan, Marta Vilensky, Qingyi Wei, Deborah M Winn, Victor Wunsch-Filho, Zuo-Feng Zhang, Ariana Znaor, Gilles Ferro, Paul Brennan, Paolo Boffetta, Mia Hashibe, Yuan-Chin Amy Lee. Low frequency of cigarette smoking and the risk of head and neck cancer in the INHANCE consortium pooled analysis. In: Int J Epidemiol 2016 Jun 30;45(3):pp. 835-45. Epub 2015 Jul 30.
9. Ann Davis, Meng-Hua Tao, Jia Chen, Ghislaine Scelo, Vladimir Bencko, Eleonora Fabianova, Lenka Foretova, Vladimir Janout, Jolanta Lissowska, Dana Mates, Ioan N Mates, Peter Rudnai, David Zaridze, Paolo Boffetta. No association between global DNA methylation in peripheral blood and lung cancer risk in nonsmoking women: results from a multicenter study in Eastern and Central Europe. In: Eur J Cancer Prev 2016 Apr 4. Epub 2016 . PMID:27045934. DOI: 10.1097/CEJ.0000000000000244.

Prednášková činnosť:

Eleonóra Fabiánová. *Novelizácia smernice 2004/37/ ES o ochrane pracovníkov pred rizikami z vystavenia účinkom karcinogénov alebo mutagénov pri práci.* Konferencia „Chémia 2016 – Responsible care. -Bezpečný manažment chemických látok“ .Zväz chemického a farmaceutického priemyslu SR a Ministerstvo hospodárstva SR. - Liptovský Ján 20.septembra 2016

Eleonóra Fabiánová. *Príprava nových programov a projektov pre odbor PPLaT ÚVZ SR na rok 2017.- Celoslovenská porada PPLaT, 18.-19.6.2016, Liptovský Mikuláš.* In: Informačný bulletin HH SR , 2016. Bratislava: ÚVZ SR

Eleonóra Fabiánová. *Vyhodnotenie expozície chemickým faktorom u prípadov s rakovinou močového mechúra. – Odporúčania pre prax v ochrane zdravia pri práci.* Celoslovenská porada PPLaT, 18.-19.5.2016, Liptovský Mikuláš. In: Informačný bulletin HH SR , 2016. Bratislava: ÚVZ SR

V Banskej Bystrici 10. februára 2017

doc. MUDr. Eleonóra Fabiánová, PhD. v.r.